

BOHUSARVET

Tidskrift för Bohusläns hembygdsförbund 2023:3 årgång 17

Kura skymning

BÖCKER, BÖCKER, BÖCKER

Rimmat kväde på bohuslänska

3

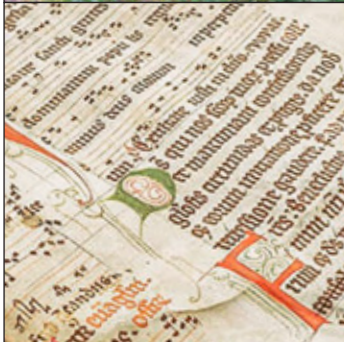
6

12

17

18

20

I detta nummer

Kura skymning	3
Ett rimmat kväde på bohusslänska	4
Med stolthet och glädje – Kvinnliga fotografer på Nösund	6
En hälsning från Bohusläns hembygdsförbunds tidigare ordförande	8
Bohusläns hembygdsförbunds nya styrelse på tur i Fiskebäckskil	10
Jordkällare	12
Kungshamns hembygdsförening tog emot fana	13
Kulturarv viktig samhällsfunktion	14
Tid	15
Göteborgsutställningen 1923	16
Riksgränsen Sverige-Norge	17
Böcker, böcker, böcker	18
Höst på Bohusläns museum	20
Boktips	21
Notiser	22

Omslag Fram
Foto Marika Russberg

Omslag Bak
Hembygdsresan
Sedan flera år driver Bohusläns hembygdsförbund, Bohusläns museum, Bokenäs hembygdsförening och förskolor projektet *Allt från dinosaurer till mormor – från baktid till framtid* med olika aktiviteter kring lärande genom kulturarv i förskolan. Sommarens aktiviteter i projektet var bland andra Hembygdsresan hos kulturarvsföreningar runt om i Bohuslän. Barn och unga fick prova att tvätta som för hundra år sedan, bära vatten med ok, rulla bivaxljus, gissa föremål ur föreningarnas samlingar, leka lekar från förr med mera.
Från vänster: Elin Sundbergs vänförening (bild 1 och 2), Svenneby hembygdsförening (bild 3), Munkedals hembygdsförening (bild 4 och 5) och Stångenäs hembygdsförening (bild 6).
Foto Marika Russberg
Läs mer om projektet i Bohusarvet 2022:3 och på Bohusläns hembygdsförbunds hemsida.

Hösten är här...

...även om sensommaren dröjde sig kvar länge i år. Höstmånaderna innebär också skördemånad och även bokmånad för många, i september ägde Bokmässan i Göteborg rum. Det blir extra mycket om böcker i detta nummer av Bohusarvet.

Detta nummer är inte ett temanummer utan har en blandning som förhoppningsvis intresserar och inspirerar! Det handlar om allt från kvinnliga fotografer på Nösund från slutet av 1800-talet, om riksgränsen mellan Sverige och Norge, om jordkällare, om Göteborgsutställningen 1923 och ett rimmat kväde på bohusslänska från 1879 – hur låter det?

Önskar en fin höst – kanske blir det en läshöst?!

Marika Russberg
Redaktör

Innan elektriciteten kom till byn

Det fanns en tid då skymningen – den tid på dagen då det började skymma – och före det blev helt mörkt – hade en särskild plats i människors vardag.

Kura skymning

Det var vid denna tid mellan ljus och mörker det var kura skymning, som det finns många olika benämningar på. Det var tiden då det var för ljust för att tända de dyrbara ljusen eller slösa med fotogenet. Men det var samtidigt för mörkt för att se bra att till exempel läsa. Tiden blev en stund för berättande, småprat och att vänta in tiden då ljus och lampor tändes. I skymningen kunde skuggorna få liv och fantasin väckas. Det var just i skymningen och i gryningen som övernaturliga saker kunde äga rum. Inom folktron markerade flera väsen skiftet mellan ljus och mörker. Det var till exempel i skymningen som älvorna dansade över ångarna.

Kraft och energi

Prisma Västra Götaland* har initierat tema Kraft och energi i år. Med temat vill vi belysa hur vårt samhälle förändrats i takt med att nya kraftkällor använts och utvecklats. Som en del i detta vill vi också visa hur livet kunde te sig innan vi hade elektricitet i våra hem.

Under november vill vi tillsammans med hembygds- och kulturarvsföreningar bjuda in besökare att uppleva en kväll utan elektricitet på platser runt om i regionen.

Innan elektriciteten kom till byn

En septemberkväll möttes föreningsaktiva för en digital inspirationsträff som Prisma arrangerat. Under träffen spånades kring aktiviteter i föreningar på tema Innan elektriciteten kom till byn. Ämnet väckte många tankar och idéer och nu hoppas vi att dessa omsätts till aktiviteter! Inom Prisma kommer aktiviteter på temat marknadsföras i Prismas kanaler. Förhoppningsvis hittar kulturarvsförening nya aktiviteter som kan locka besökare att delta för en stund i skymningen. Det kan vara att lyssna till en berättelse eller högläsning, att dela minnen, uppleva en kultur- eller naturmiljö i skymningen för en vandring eller visning – det kan bli en helt annan upplevelse än i dagsljus. Mötas kring en sprakande brasa och låta blicken vila på fladdrande lågor.

Kanske sitta tysta och lyssna till husets ljud, eller höra vinden eller regnet utanför. Vi kanske behöver återinföra denna tid för en stunds stillhet och reflektion?

Fotogenlampan tänds.
Foto Arne Andersson (1916–1993)
Ur Bohusläns museums samlingar

Många benämningar på skymningstiden

Inför inspirationskvällen fick kulturarvsföreningar i Bohuslän frågan vilka uttryck för tiden mellan ljus och mörker som de känner till. Många olika benämningar finns och här är några av dem.

Från Öckerö berättas att: ”Skymningen nere i Öckre socken kallade töstmörkert, skåmmrasket, kwällinga. Då hade man

Fortsättning på sidan 13 ►►

Ett rimmat kväde på bohuslänska 1879

I tidningar från tidigare sekler kan man hitta berättelser och dikter på dialekt, framför allt under de sista decennierna av 1800-talet och då publicerade av så kallade landsmålare.

Ballad på bohuslänskt folkmål

En dylik bohuslänsk skribent presenteras av den i Kville födde språkvetaren, professorn Reinert Kvil-lerud (1933–2015) år 2005 i en grundlig vetenskaplig artikel (Kvillerud, R, Olaves' i Skräppetorp missöden. – Svenska landsmål och svenskt folkliv 2005:331 s 95–113). Den behandlar nämligen språket i en "skröna" i *Bohusläningen* 1878 på målet i Skee socken, författad av redaktören Rudolf Wictor Torén (1824–1889).

Men Torén var inte ensam bohusläning om att försöka roa tidningsläsare på dialekt vid denna tid. Ur den rara *Kongsbacka Allehanda* 28/3 1879 klippes nedanstående ballad på vad betecknas som bohuslänskt folkmål. Tidningen publicerades endast på lördagar 1879–80 med den värmländske soldatsonen och tidningsmannen Gustaf Ulrik Schönberg (1844–1927) som utgivare. Denne gjorde sig senare känd som populär visdiktare under pseudonymen "Gösta". Han var alltså inte "pappa" till nedanstående ballad:

Göstas samlade visor och poem.

Mor Bretta

Visa på Bohusländska folkmålet (Ur "Det unga Sverige")

Mor Bretta ho sad ve slända å spann,
De fine garn vill jä löva!
Jon Blunn snart väjen te henne fann.
Men sola lyste i stöva.

Å rätt sum ho sad, så necka ho te,
De fine garn vill jä löva!
Ju mera de le, mer sömni ho ble.
Men sola lyste i stöva.

"A skull jä ent ha fälit i qväll",
De fine garn vill jä löva!
"En liden snarkare tog jä väll!"
Men sola lyste i stöva.

Mor Bretta had läst om Ajalons dal
De fine garn vill jä löva!
Der mån han sto still, fast natta va sval.
Men sola lyste i stöva.

Å ho had läst om Gideons slätt,
De fine garn vill jä löva!

Der sola på meddan stante så lätt.
Men sola ho lyste i stöva.

"A feck jä nu bara sola te stå",
De fine garn vill jä löva!
"Så tog jä mäj väll en blunn eller två!"
Men sola lyste i stöva.

Mor Bretta tog spik och hammer i hast,
De fine garn vill jä löva!
Å spika i gulvet solstråla fast.
Men sola lyste i stöva.

Mor Bretta hon sof te dygne gick om,
De fine garn vill jä löva!
Å vakna, när sola än en gång kom.
Men sola ho lyste i stöva.

"Å va 'nte de katten, hva jä va klok!"
De fine garn vill jä löva!
"Men sola, sum stante, va då e tok!"
Å sola lyste i stöva.

Sigurd Sigurdsson

En stöva, stuga,
i Bohuslän runt år 1900.
Ur Bohusläns museum samlingar.
Foto Hugo Hallgren (1879-1933)

Visan *Mor Bretta* är inte känd av Svenskt visarkiv i Stockholm. Det innebär bland annat att den sannolikt inte är upptecknad utan författad av signaturen "Sigurd Sigurdsson". Denne tycks alltså inte bara ha känt till dialekten i Bohuslän utan också balladen som folklig visa med dess rötter i medeltida hövisk dans.* Det i varje strof återkommande enkla eller här dubbla omkvädet är en karaktäristisk komponent i denna genre.

Sex ord i de nio stroferna är numrerade, det vill säga försedda med förklaringar som saknas, men sannolikt finns i det oåtkomliga originalet i *Det unga Sverige*. Med viss hjälp av ett eller annat arbete i den nu avslutande förteckningen över bohuslänska dialektlitteratur, måste vi därför själva komplettera:

löva=lova,
stöva=stuga,
fälit=färdigt,
liden=liten,
stante=stannade,
hammer=hammare.

Däremot ansåg tydligen "Sigurd", att hans läsare kände till "Ajalons dal" och "Gideons (=Gibeons) slätt" i Bibelns Josua 10:12.

Text Pelle Räf

Per-Ola (Pelle) Räf, född 1932, FL, VMDhc och f d veterinärbibliotekare vid Sveriges lantbruksuniversitet. Publicerat artiklar inom veterinärbibliografi samt uppländsk, västgötsk och värmländsk person- och lokalhistoria samt böcker om orglar och organister i Skara och i Karlstads stift med flera böcker.

Hövisk dans. Medeltida dans från handskriften *Codex Manasse* från 1300-talet, Universitetsbiblioteket i Heidelberg. Från Bohusläns museums Kunskapsbanken Bohuslän

*Hövisk: att vara hövisk innebar att kunna föra sig vid hovet, vilket innebar krav på artighet, självbehärskning, gott bordsskick, trohet och god moral. Den höviska kulturen fick sin spridning genom riddarromaner och trubadurdiktning. Ur artikeln *Balladen om Axel och Valborg*, Bohusläns museum. Läs hela artikeln på Bohusläns museums hemsida Kunskapsbanken Bohuslän.

Med stolthet och glädje

I förra numret av Bohusarvet kunde du läsa om kvinnliga fotografer som verkat på Nösund. Nösunds kulturhistoriska sällskap har forskat om kvinnorna och gjort en utställning om den kvinnodrivna fotoateljén på Nösund, som drevs 1895 till runt 1953.

Kvinnliga fotografer på Nösund

Agda Holst var den första kvinnliga fotografen på Nösund som startade fotoateljé 1895. Ateljén hade byggts av hennes far John Holst. Ateljén hade stora takfönster åt nordost för att kunna reglera ljuset, fotografiernas urkälla. Ångbåtsbryggan i Nösund erbjöd möjlighet att attrahera stadsbor, som liksom traktens folk ville prova det nya – att bli fotograferade.

Agda emigrerade till London och efter henne

Foto taget av systrarna Hedberg som drev fotoateljén på Nösund från 1898.

arrenderade systrarna Hedberg från Lysekil ateljén från 1898. Mest framträdande fotografen av systrarna Hedberg var troligen Jacobina Alida Hedberg. Efter systrarna Hedberg övertog Ester Läckgren verksamheten och efter henne Hedvig von Schedvin f. Läckgren som drev ateljén från 1907 och ända till början av 1950-talet.

Text Nösunds Kulturhistoriska Sällskap

Nösundsbor står det skrivet på fotografiet. Bild tagen i fotoateljén på Nösund.

Foto taget av Hedvig von Schedvin f. Läckgren som var den siste fotografen i fotoateljén på Nösund in på 1950-talet.

Fler foton tagna av de kvinnliga fotograferna på Nösund finns på digitaltmuseum.se, sök på fotografens namn.

Invigningen av utställningen Med stolthet och glädje

Text Madelein Arnoldsson, Bohusläns museum

Efter att medlemmar i Nösunds kulturhistoriska sällskap arbetat med att forska kring de kvinnliga fotograferna på Nösund skapades utställningen *Med stolthet och glädje*. Utställningen invigdes en solig lördag i juli. Invigningstalade gjorde Bengt Thompson och Jan Schmidtbauer Crona från Nösunds kulturhistoriska sällskap. Bengt har varit drivande i projektet med att kartlägga kvinnliga fotografer, som

Bengt Thompson, Nösunds kulturhistoriska sällskap och drivande i projektet om kvinnliga fotografer på Nösund, blir fotograferad i den tillfälliga fotoateljén under invigningen av *Med stolthet och glädje*. Foto John Areblad

varit aktiva i ateljén på Nösund och Jan har arbetat med att identifiera och scanna bildmaterial, inte minst från Bertil Olssons (Ester Läckgrens barnbarn) glasplåtar innan de donerades till Bohusläns museum. Jag fick äran att klippa bandet in till Magasinet på kajen i Nösund – det gamla tranoljemagasinet som förvandlats till utställningslokal. Samma dag arrangerade Boxvike segelsällskap aktiviteter och ställde upp med försäljning av fika och korv.

Det var en otrolig uppslutning från lokalsamhället och det strömmade in besökare i utställningslokalen, som aldrig var tom under öppettiden. Många besökare hade frågor om egna äldre fotografier och förundrades över fotografierna och historien om ateljén på Nösund. I utställningen kunde besökarna läsa om de olika fotograferna som varit aktiva i ateljén på Nösund och göra en djupdykning i Ester Läckgrens studiobilder. I utställningen visades också en "tidstrappa" med olika kameror.

Bohusläns museum ställde upp med att ställa ut Ester Läckgrens fältkamera från 1890-talet under invigningsdagen.

I sjöboden mitt emot Magasinet kunde besökarna få sitt eget ateljéfoto taget med hjälp av John Areblad. Han hade satt upp en fotostudio i sjöbodsmiljö, som en blinkning till de gamla ateljéfotografierna som stundtals inrymde mycket humor.

Utställningen *Med stolthet och glädje* i Magasinet i Nösund. Foto Madelein Arnoldsson, Bohusläns museum

Ester Läckgrens fältkamera från 1890-talet visades under invigningsdagen. Kameran finns i Bohusläns museums samlingar. Foto Madelein Arnoldsson, Bohusläns museum

En "tidstrappa" med olika kameror i utställningen *Med stolthet och glädje*.

Madelein Arnoldsson, Bohusläns museum

En hälsning från Bohusläns hembygdsförbunds tidigare ordförande

Ingrid Kennborn

Hej alla!

Nu har jag slutat mitt uppdrag i Bohusläns hembygdsförbund (Bhf) där jag har varit ordförande sedan 2016 och med i styrelsen sedan 2007. De första åren var mitt deltagande varierande eftersom jag var yrkesverksam och reste runt i hela Sverige. Att kunna se och uppleva Sveriges avlånga land med många olika kulturuttryck har givit mig mycket, för reflektion och förståelse för Bohusläns kulturarv med perspektiv på likheter och olikheter.

Ljungskileortens hembygdsförening är min hemförening och där har jag efter min styrelse- och ordförandeperiod haft uppdrag i valberedning och har fortfarande bl.a. uppdrag i Grinneröds byalag.

Min första uppgift

I maj 2016 hade Sveriges hembygdsförbund årsmöte och tre dagars riksstämman i Uddevalla. Det var då min uppgift att hälsa deltagarna välkomna. Lite spännande eftersom jag knappt träffat mina kollegor inom hembygdsrörelsen. Till en riksstämman kommer deltagarna från hela Sverige och det är viktigt att få veta var man hamnat. Jag lyfte därför upp exakt var vi

befann oss när vi var på Bohusläns museum: i Västra Götalandsregionen - f.d. Göteborgs och Bohus län - i landskapet Bohuslän - Lane härad - Uddevalla kommun - och i Bäve socken. Den beskrivningen mottogs väl och jag tycker den ger en kulturarvsbeskrivning.

Olika intressen och aktiviteter

Gustav Vasa och år 1523 har i vissa kulturkretsar och av vissa historiker lyfts fram i år 2023. 500-års-jubileum har ordnats på sina ställen, men här i Bohuslän har detta inte uppmärksammats särskilt mycket. Kanske beroende på att landskapet Bohuslän just i år tillhört Sverige i 365 år. Bohusläns historia är synnerligen intressant med både Danmark, Norge och Sveriges regentlängd och historia som landskapets egen.

Naturens ätliga örter har hängt med mig sedan ungdomen. Att ta vara på ogräset i odlingarna är nästan lika viktigt som att plocka in odlade grönsaker. Praktiskt - ogräs är ju ofta örter som växer på fel ställe. Under Hembygdens år 2016 fokuserade Bhf på tema mat och jag berättade om hur jag använder örterna. Jag berättar fortfarande och nu har det blivit mer aktuellt för andra, i och med samhällsutvecklingen och behov av kunskap om det blir ont om mat.

Alla dessa olika kulturarv som Bhfs medlemsföreningarnas verksamhet bygger på är viktigt och så roligt att se och vara en del av. Att hela tiden lära sig och få nya perspektiv på hur livet är och har varit. De senaste åren har stenhuggerier och stenhuggarlivet blivit allt mer uppmärksammat och intressant. Söder om Ljungskile finns Sveriges enda väg som är statligt byggnadsminne. Den stensattes på 1930-talet och min man och jag var med och jobbade för att bevara den vägen.

Kvarnar, som Bhf har fördjupat sig i tidigare, har jag varit intresserad av och ägnat mig åt länge. Deras långa historia samt tekniken att mala mjöl. Eftersom jag är bonddotter från Dalsland och haft närhet till en kvarn som saluförde olika mjölsorter har jag köpt mjöl i 25 kg säckar i större delen av mitt vuxna liv. Det har funnits kopiöst många kvarnar i Sverige. De små skvaltquarnarna fanns nästan i varenda bäck. Platserna för de 92 kvarnar som har funnits i Fräkne härad

Ingrid Kennborn, tidigare ordförande i Bohusläns hembygdsförbund, hälsar deltagarna på Sveriges hembygdsförbunds riksstämman i Uddevalla välkomna.

är nästan alla återfunna. (Fräkne härad ligger söder om Uddevalla och utgörs av socknarna Forshälla, Resteröd, Ljung och Grinneröd). Inom Bhf träffades under några år en arbetsgrupp mjölnare och närboende till kvarnar. Bhf ordnade temadag för föreningar med kvarnar år 2012 och gemensam öppen kvarn för föreningar anordnades för några år sedan. Detta tema har legat i träda ett tag, men är nu åter i full aktion i hela regionen.

Kulturarvsrörelsen och jag

En sak som jag vill lyfta fram är samarbete mellan föreningar och att delta i erfarenhetsutbyte. Jag har många gånger hört aktiva föreningsmedlemmar säga att de aldrig varit hos grannföreningarna. Själv tror jag att utveckling, förändring m.m. kan ges en skjuts av att se och höra hur andra gör. Jag menar inte att allt ska förändras – jag är mycket imponerad av alla de ideella insatser som görs. Men för att skapa intresse hos personer som ännu inte är medlemmar eller alls besöker hembygdsrörelsen kan omdaning av museet, olika och andra aktiviteter på hembygdsgårdar, fördjupning i bygdens historia som ”visas på nätet” nå nya grupper. Att ta vara på andras erfarenhet och göra om dem till sina är ju egentligen vad vi gör när vi pratar om erfarenhetsutbyte.

En erfarenhet jag gärna sluppit är pandemin med alla inställda möten. I Bhfs styrelse konstaterade vi att det gemensamma arbetet, mötesplatser med fika saknades mycket. En reflektion efter pandemin är hur viktiga de personliga mötena är när vi berättar om händelser, gemensamt renoverar byggnader, organiserar i museer, förbereder möten, dokumenterar m.m. Det är skönt att vara tillbaka i gamla vanor.

Besöken hos medlemsföreningar har varit allra roligast. Att få prata med entusiastiska volontärer, få intryck och uppslag och träffa medlemmar som gör uppgifter inom skiftande kulturarv. Jag har sett som min uppgift att sprida tips och ideer till andra föreningar. Hemsidor är numera en bra informationskanal liksom Facebook. När jag får en stund över kollar jag på hemsidor från föreningar runt i Sverige.

Tack för mig och lycka till med alla uppgifter ni har som ideellt arbetande volontärer i föreningarna. Tack för alla goda inspirerande samtal. Tack Bhfs styrelse och tack kulturarvskonsulent Marika Russberg för gott samarbete.

Ingrid Kennborn 20 september 2023

Foto Marika Russberg

Ingrid Kennborn på Skansen, Hembygdsens år 2016. Bohusläns hembygdsförbund deltog med aktiviteter under hembygdsrörelsens dag på Skansen.

Ingrid har länge varit intresserad av ätliga ogräs. Hon föreläser och bjuder på smakprov samt har skapat en receptfolder med några av sina recept med ätliga ogräs.

Ingrid är intresserad av landskapsfrågor. Hon kan ses köra motorsåg i skogen eller slå med lie och räfsa på ången.

En dag i Fiskebäckskil

Bohusläns hembygdsförbunds nya styrelse

En solig dag i maj hade den, efter årsmötet, nyvalda styrelsen för Bohusläns hembygdsförbund sitt första styrelsemöte. Mötet kombinerades med besök hos två av medlemsföreningarna i Fiskebäckskil: Föreningen för fulla segel och Föreningen Sjöstjärnan.

Fiskebäckskil

Sillfiske och fraktfart med seglande skutor har lagt grunden till samhället. Sillen försvann, och när de motordrivna skutorna kom avtog frakten. Varmbadhus och restaurang byggdes 1868 och på Mansholmen uppfördes ett kallbadhus. 1878 tillkom ett societetshus, som 1891 ersattes av ett nytt. Befolkningen försökte att utnyttja den försörjningsmöjlighet som badgäströrelsen innebar. Nya stora hus byggdes.

Bohusläns hembygdsförbunds styrelse fick en visning ombord på *Kvartsita* av Wiggo Lander och Lennart Martinson, Föreningen För Fulla Segel. Därefter intogs lunch på bryggan.

Kristina Jarnedal, ordförande i Föreningen Sjöstjärnan, mötte upp och styrelsen fortsatte till föreningens lokal Sjösjärnans hus, som tidigare varit skola. Idag är lokalen samlingslokal för föreningen och hyrs ut för olika tillställningar. Styrelsen hade sitt första styrelsemöte här. Kristina berättade om Fiskebäckskil utifrån konstnären Carl Wilhelmsons målningar. Kristina visade också Carl Wilhelmsons villa och föreningens Fornstuga.

Föreningen För fulla segel

Föreningen bildades 1985. Idag bedriver föreningen skolskeppsverksamhet och verkar för att föra kunskaper i skutsegling, navigation, sjömanskap och fartygsvård vidare. Föreningen vill skapa intresse för havet och skutsegling, främja gemenskap och respekt för individen ombord samt ha roligt och utmana oss själva tillsammans. Verksamheten ska delges alla, oavsett ålder eller handikapp, med fokus på unga.

För att uppnå målet bedrivs verksamhet året runt, allt knutet till föreningens toppsegelskonare *Kvartsita*. Från maj–oktober genomförs seglingar av alla slag: lägerskolor, klassresor, företagsseglingar och 50-årskalas. Resten av året fokuseras på underhåll av båten och utbildning av besättningen ombord. Under sommaren kan du följa

Föreningen För Fulla segels toppsegelskonare *Kvartsita*. *Kvartsita* har sin hemmahamn vid Kyrkekajen i Fiskebäckskil där föreningen också har sin samlingslokal. Foto Föreningen För Fulla Segel

Lennart Martinson, till höger, berättar om toppskonaren *Kvartsita*. Från vänster Leif Norling, Ann-Sofie Bernhardsson, Sven Carlsson, Gun Jarnedal och Christer Andersson från Bohusläns hembygdsförbunds styrelse.

Wiggo Lander berättar om seglingar med *Kvartsita*, bland annat Limfjorden runt 2022.

Bohusläns hembygdsförbunds nya styrelse, från vänster: Lars-Olof Olsson, Leif Norling, Sven Carlsson, Lars-Inge Stomberg, Mats Ekberg, Ann-Sofie Bernhardsson, Lars Rydbom, Nina Dorthé, Christer Blomqvist, Gun Jarnedal och Christer Andersson. Ledamöterna Annika Bjerrhede, Carina Haugerud, Berit Mellgren och Fredrik Olsson hade förhinder att delta.

Föreningen Sjöstjärnans ordförande Kristina Jarnedal visade Carl Wilhelmsons villa.

Fornstugan som förvaltas av Föreningen Sjöstjärnan. Ryggåsstugan är en rest av 1600-tals-bebyggelsen i Fiskebäckskil. Från vänster Ann-Sofie Bernhardsson, Kristina Jarnedal och Lars Rydbom.

med på en dagsegling med *Kvartsita* – för tider och bokning, se föreningens hemsida.

Föreningen Sjöstjärnan

Föreningen bildades redan 1909 för att «verka för Fiskebäckskils förskönande, för bevarande af områden och byggnader, som äro af större betydelse för bibehållande af Fiskebäckskils allmänna yttre prägel». Föreningen anordnade basarer, köpte stranden vid Bökeviksbadet och arrenderade Näreberget intill. Än idag upplåter föreningen klippstranden kostnadsfritt till kommunen.

Väderkvarnen köptes 1913. Senare förvärf: en vadräcka – en symbol för det tidigare fisket i samhället, och en ryggåsstuga, Fornstugan – en rest av 1600-tals-bebyggelsen. Senaste tillskottet är samlingslokalen Sjöstjärnans Hus (fd skola/församlingshem). Föreningen ordnar midsommarfirande, visningar, vandringar, kulturaftnar och sedan 60 år simskola.

Carl Wilhelmsons villa

Villan ritades av arkitekten Ivar Callmänder och byggdes 1911–1913 som sommarbostad och ateljé i nationalromantisk stil åt Carl Wilhelm Wilhelmson. Wilhelmson föddes 12 nov i Fiskebäckskil, han var målare, tecknare, grafiker, konstpedagog och professor vid Kungliga konsthögskolan. Carl dog 1928. Villan är i släktens ägo och visas ett par gånger under sommaren. Villan är idag byggnadsminne.

*Text från Föreningen För fulla segel och Föreningen Sjöstjärnan samt Marika Russberg
Foto Marika Russberg där inget annat anges*

Jordkällarkurs

För andra året i rad arrangerade Bohusläns hembygdsförbund en kurs om jordkällare. I år med Tanums hembygdsförening som värd och som tidigare med Kjell Gustafsson som kursledare.

Här berättar Dick Johansson, Tanums hembygdsförening, om kursen.

Förmiddagen tillbringade vi i Sockenmagasinet (Tanums hembygdsförenings lokaler) där Kjell Gustafsson berättade om hur man kan bygga en ny jordkällare och vad man måste tänka på – det är en hel vetenskap när det gäller både värme och ventilation. Att renovera gamla jordkällare byggda av sten kan handla om att behöva åtgärda tak där vatten läcker in och att kanske trädrötter trängt in och förstört både golv, väggar och tak.

”Margaretorna” i föreningen, Margareta Nilsson och Margareta Arvidsson ordnade med kaffe och mat på förmiddagen.

Några av de jordkällare som besöktes under jordkällarkursen.

Vi avslutade dagen med att dricka kaffe med dopp hos Margareta Arvidsson.

Kjell hade med sig sin sonson från Kalmar. Margareta Nilsson ställde upp som hon alltid gör. –Ni kan bo hos mig, jag har plats och här finns det hjärtrum, meddelade hon Kjell.

Foto Dick Johansson

Det är många som har gamla jordkällare som måste åtgärdas och vi fick många bra tips av Kjell, inte minst när vi på eftermiddagen besökte fyra olika jordkällare. Vårt första besök var hos Paul och Paula Widen, som själva byggt en källare i betong i en sluttning. Nästa besök var hos Roger och Gunvor Hansson Säm, vars källare är byggd av Gunvors pappa. Källaren består av en stor oljetank av plåt, se jordkällaren på bilden längst ned.

Kjell berättade att för att en jordkällare ska ha rätt klimat måste det komma in värme i källaren på vintern, och då i form av jordvärme. Så att gjuta ett slätt golv fungerar inte om jordkällaren ska fylla sin funktion. Istället är det stampat jordgolv som gäller, eventuellt med glesa spjälor så länge värmen kan komma upp från golvet.

Sist ställdes kosan till Margareta och Fleming Arvidsson i Alviken som har två stycken stenkällare byggda i slutet av 1800-talet. Båda källare behöver en smärre översyn och Kjell kunde ge många goda råd. Att Kjell Gustafsson är en mångsidig person förstår vi, han gav oss också en lektion i att handborra i sten och spräcka sten med kilar.

Kjell visar hur handborring och spräckning av sten med kilar går till. Kursdeltagarna fick sedan prova själva.

► Fortsättning från sidan 3

kwällshuge/kweLhüge. Barnen skulle vara inne så att de inte råkade ut för mörregåbben eller mören. Mörregåbben förekommer fortfarande som begrepp, ett väsen som skulle hålla folk på plats.”

Från Fiskebäckskil berättas: ”framåt kvällen var stunden vi satt i tusmörkret härlig. Innan fotogenlampan tändes samlades alla och satt och småpratade. Det var lugnt och fridfullt och litet högtidligt när ljuset tändes.”

Från Tjörn berättar Elin Sundbergs vänförening om ett tidningsurklipp där Elin Sundberg berättat att hennes släktingar i Kyrkesund kallade denna tid på dygnet månen sitter kvällshuk.

Från Tjörn berättas: ”min farmor och farfar sa att de satt i tystmörkret – stunden innan de behövde tända ljuset.”

Fler röster från föreningarna berättar att: ”Det var verkligen en skön stund när mörkret föll och alla samlades inne runt köksbordet”. ”Jag minns det som så fint. Till och med vi barn satt tysta och stilla. När mörkret helt hade fallit tändes ljuset och det blev en vanlig kväll.”

Text Marika Russberg

Artikel i Göteborgs handels och sjöfartstidning som Elin Sundberg skickat ett brev till för att berätta om vanan hos hennes släktingar då ”månen sitter kvällshuk”. Ur Elin Sundbergs vänförenings samlingar.

Läs mer om tema Kraft och energi och Innan elektriciteten kom till byn på prismavg.se under Teman.
* Prisma Västra Götaland består av de fyra hembygdsförbunden i Västra Götaland, Förvaltningen för kulturutveckling, Innovatum Science Center, Bohusläns museum, Västergötlands museum, Maritimt i Väst, NAV – Industri och arbetslivsmuseer, de kulturhistoriska museerna i Borås, Göteborgs stadsmuseum, Landsarkivet/Riksarkivet.

Kungshamnns hembygdsförening tog emot fana

Landshövding Sten Tolgfors överlämnade en fana till Kungshamnns hembygdsförening i samband med nationaldagsfirande i länsresidenset på Södra Hamngatan i Göteborg. Efteråt bjöds mingel med tårter och konsert av Göteborgs Symfonikerna i Slottsskogen.

Text och foto Kungshamnns hembygdsförening

Inbjudan till utdelningen av fanor.

Till vänster Conny Åqvist, som var med att startade Kungshamnns hembygdsförening för 25 år sedan, som tog emot fanan till hembygdsföreningen av landshövding Sten Tolgfors.

Göteborgsutställningen 1923

Jubileumsportalen

Wårdshuset på Liseberg 1923.

Pepparkakshuset i Barnens paradiset på Göteborgsutställningen 1923.

Världens största restaurang, minareter, ett fyrtorn och en linbana. Det var några av inslagen i jubileumsutställningen som ägde rum i Göteborg för hundra år sedan. Nu uppmärksammas utställningen på nytt under Göteborgs 400-årsjubileum.

Jubileumsportalen

Göteborgsutställningen invigdes i maj 1923 och omfattade stora delar av Göteborg. Utställningen arrangerades för att fira stadens 300-årsjubileum. Ett flertal av dagens välkända byggnader och institutioner byggdes inför utställningen, som Liseberg, Götaplatsen, Göteborgs konstmuseum, Göteborgs botaniska trädgård, Naturhistoriska museet och Slottsskogsvallen.

I Jubileumsportalen, en interaktiv karta, kan du se var platserna ligger i förhållande till hur det ser ut i dag. Mycket revs efter utställningen. I portalen finns också digitala utställningar och en mängd material om och från Göteborgsutställningen.

–Jubileumsutställningen var extremt spektakulär, säger Siska Humlesjö som arbetar i projektet Jubileumsportalen, ett samarbete mellan Göteborgs forskningsinfrastruktur för digitala humaniora (GRIDH) och Göteborgs universitetsbibliotek.

Nymodigheter

I utställningskatalogen från 1923 kan man läsa att Pellerins margarinfabrik erbjöd ”växt- grädd- och smörblandat, utdelas gratis på kex uti bolagets butik”. Där står också att det fanns ”nymodigheter som berg- och dalbana och hästdrivna karuseller” och en källbacke som gick att åka i året om. ”Barnens paradiset” var en avdelning där man erbjöd sagoläsning under päronträden, mjölkbar och en vaktparad varje morgon. Det fanns också en badanläggning med ”nymodigheten dusch” samt frisör.

–Det är ett jättespännande material. Man blir fascinerad över hur ambitiös man var. I texterna beskrivs mycket om att Göteborg ska sättas på kartan som en framtida storstad – det är ganska självförhålligande. Men så hade utställningen också över fyra miljoner besökare. Det var mycket på den tiden då man inte kunde flyga och resa som idag, berättar Siska Humlesjö.

I Jubileumsportalen finns de olika platserna utmärkta med foton och beskrivningar från utställningskatalogerna. Allt material kommer från Universitetsbiblioteket som har digitaliserat det.

Källa Jubileumsportalen

Riksgränsen Sverige-Norge

Riksgränsen på land mellan Sverige och Norge går från Idefjordens västra strand i Bohuslän upp till Treriksröset. Denna gräns är den längsta på land i Europa. Den är sammanlagt cirka 1 620 kilometer lång och går genom mycket skiftande landskapstyper.

Fram till 2024 pågår en översyn av riksgränsen mellan Sverige och Norge av svensk gränskommission vid Lantmäteriet i samverkan med norska Kartverket.

Gränsens karaktär

Den sydligaste delen av riksgränsen mellan Sverige och Norge från Idefjorden upp till norra Värmland kan beskrivas som en historisk kulturgräns. Den har en hel del naturgeografiska inslag som insjöar och bäckar, i vilka riksgränsen går i buktade linjer. Det är endast i denna sydliga del som sådana kroklinjer förekommer. Den nordligaste delen följer nära vattendelaren som en geometrisk konstruktion av rätlinjer, medan mellandelen har en blandning av de olika karaktärerna. En ungefärlig fördelning över de naturtyper gränsen passerar är: 860 kilometer kalfjäll; 570 kilometer skog- och buskområden; 170 kilometer sjöar och vattendrag och 20 kilometer odlad mark.

Omtalad redan på 1000-talet

Riksgränsen mellan Sverige och Norge finns omtalad redan på 1000-talet i Olav den heliges saga. Bohuslänsgränsen fastlades 1661 genom något som kallas Nasselbackatraktaten, som främst är baserad på freden i Roskilde 1658. Resterande del av gränsen ända upp till Treriksröset behandlas i den utförliga Ström-

Gränsröse K i den svensk-norska riksgränsen. Beläget 400 meter norr om Snarsmon i Bullaren i Bohuslän. Snarsmon var en bosättning för resandefolket under 50 år från 1800-talets slut. Läs mer om Snarsmon på Bohusläns museums hemsida /Kunskapsbanken Bohuslän. Foto Kristina Lindholm, Bohusläns museum

stadstraktaten från 1751. Denna traktat behandlar för övrigt även en stor del av den nuvarande riksgränsen mellan Norge och Finland.

Riksrosen definierar gränsen

Under gränsläggningen som följde efter Strömstadstraktaten uppfördes 293 riksrosen. Dessa har vid gränsoversyner under århundradena kompletterats med nya riksrosen och andra gränsmärken och några har även tagits bort. Efter översynen 1984–1987 finns det 642 riksrosen och 11 omarkerade brytpunkter i den officiella beteckningsserien. Av de 642 riksrosena är 612 stenrosen, varav några mer eller mindre ständigt står under vatten. Övriga 30 riksrosen är huvudsakligen markerade genom naturstenar, minnesmärken och träpålar (med skylt).

Översynen ger en tydlig riksgräns

Syftet med översynen är att ge en aktuell och tydlig redovisning av riksgränsens läge och hur den är markerad. Under gränsoversynen arbetar gränskommissionen med att restaurera, gulmåla och mäta in riksrosen och andra gränsmärken. En fem meter bred gränsgata huggs upp (under trädgränsen) och görs fri från träd och buskar.

Källa Lantmäteriet

Böcker, böcker, böcker...

September månad förknippar många med skördemånad. September är också bokmånad – det är i slutet av september som Bokmässan i Göteborg går av stapeln. Här kommer lite bokhistoria och fakta om böcker.

Skriftens tillkomst

Den äldsta kända skriften är kilskrift. Den började användas redan på 3200-talet f.Kr i området Mesopotamien, som låg i dagens Syrien och Irak. Här ristades trekantiga kilformade tecken på mjuka lertavlor som sedan torkades i solen. De tidigaste skrifterna hade som syfte att hålla ordning på ekonomin i tidiga kulturer och det var därför den tidens ekonomer som använde skriftspråk.

Att skriva på lertavlor var inte särskilt praktiskt och med tiden kom istället papyrus att användas för att göra ark att skriva på. Ofta limmades papyrusarken ihop till rullar som kunde vara mycket långa.

Ungefär vid samma tid som kilskrift användes i Mesopotamien utvecklades i Egypten hieroglyfer, ungefär 1000 år senare började skriftspråk att användas i Kina och Centralamerika. Skriften uppstod som ett behov i den nya typen av samhällen som uppstod.

Att skriva ned information innebär att informationen sparas och blir tillgänglig för fler.

Tidiga böcker

På 400-talet e.Kr. började det bokformat som vi är vana vid att ta form. Skrifter på ark, av till exempel pergament som tillverkas av djurskinn, bands ihop till böcker. Pergamentet återanvändes ibland genom att

skriften togs bort med hjälp av en pimpsten.

Under antiken användes också metall och elfenben att skriva eller rista in till exempel skrift på.

Runt år 100 e.Kr. i Kina började papper tillverkas av textilfibrer, lump, tillsammans med hampa och bark från mullbärsträd. Det dröjde flera hundra år innan lumppapper började användas i Europa, men sedan slog det igenom rejält. Men ju större efterfrågan på papper desto mer lump behövdes och lumpen räckte inte till. Nu blev trä återigen ett alternativ, nu i form av så kallad massaved som används till pappersmassa.

Boktryckarkonsten

I Asien trycktes böcker redan på 700-talet e.Kr. med hjälp av en träskiva med utskurna tecken och senare användes lösa tecken och bokstäver, så kallade typer.

Den moderna boktryckarkonstens fader anses vara Johann Gutenberg på 1440-talet. Vid samma tid var det fler som började experimentera med liknande tekniker som Gutenberg. Det var ett tidsödande arbete att trycka böcker, texten skulle sättas bokstav för bokstav, spegelvänt, och sedan smetades trycksvärta på bokstäverna som pressades mot ett papper.

Gutenberg arbetade som guldsmed och började använda metaller för att gjuta typer i en blylegering och fäste hop flera typer för att få en så kallad typsats. De

första bokpressarna var av samma typ som de pressar som användes för att pressa vindruvor. Gutenberg experimenterade också med bläck och skapade ett oljebaserat bläck som inte gjorde papper genomblött eller som smetades ut.

På 1620-talet konstruerades den första tryckpressen.

Sveriges äldsta bevarade bok

De första böckerna var handskrivna och Sveriges äldsta bevarade bok är *Skaramissalet*. Det är en medeltida mässbok, handskriven på latin, på pergamentsblad med träpärmarna klädda i skinn. Boken är vackert illuminerad, alltså färglagd. Träet i pärmarna har daterats – träet kommer från träd som vuxit i Västergötland under 1200-talets sista halva.

Källor Tekniska museet, SO-rummet och Nationalencyklopedin

Modern teknik leder till den nordiska bokkonstens rötter

Vad innehåller bläcket och vilka färgpigment användes i handskrifter i Norden på medeltiden?

I Norden finns ungefär 40 000 medeltida bokfragment bevarade, varav cirka 23 000 hos Riksarkivet. Fragmenten är resterna från mer än 10 000 böcker. Böckerna har varierande ursprung och var från början ofta gudstjänstböcker.

Efter reformationen i Sverige tappade böckerna sitt värde, men bladen återanvändes som slitstarka omslag till dåtidens skattelängder. De äldsta fragmenten är daterade till 1000-talet och de yngsta till 1500-talet. Ett urval av dessa skrifter har nu hamnat under lupp inom ett forskningsprojekt som leds av Riksarkivet och stöttas av Riksantikvarieämbetets kulturarvslaboratorium. Målet är att ta reda på vilka färgämnen, bläck och bindemedel som skribenterna på medeltiden använde sig av. I analysen används bland annat av olika ljustekniker och mikroskop för att undersöka objekten.

Analyserna vid Riksarkivet pågår under 2023.

Källa Riksantikvarieämbetet

I Norden finns omkring 40 000 medeltida bokfragment bevarade, varav cirka 23 000 finns hos Riksarkivet.

Foto Dennis Pettersson (CC BY)

Exempel på kilskrift

Foto Bohusläns museum

Höst på Bohusläns museum

Lena Mattsson – Unexpected Visit

Lena Mattsson arbetar främst med video och film, där hon gestaltar vardagliga situationer som omformas och som slutligen får att oss fundera över djupare frågeställningar i vår tillvaro. I utställningen visas filmtriptyken Unexpected Visit.

Lena Mattsson är född i Kungshamn 1966 och är verksam i Malmö. Hon är främst video- och performancekonstnär, men började sin bana som målare. Hon är också verksam som curator för samtidskonst. Mattsons egna verk refererar ofta till konsthistoria och film och befinner sig i ett intensivt samtal med både nuet och historien.

Till 17 dec

Guidade visningar – konsten i Johnssonhallen

Under hösten finns fyra tillfällen att fördjupa sig i den konstsamling som grosshandlare John Johnson vid sin bortgång donerade till Uddevalla stad. Samlingen består av 67 verk och sträcker sig från 1600-tal till tidigt 1900-tal.

10 okt kl 13 – Tema porträtt

24 okt kl 13 – Tema landskap

5 dec kl 13 – Tema Folklivsskildringar

12 dec kl 13 – Tema Stilleben och allegori

Slow-Art

Vi stannar upp inför ett konstverk och låter konstupplevelsen få bli en ingång för reflektion och eftertanke mitt i vardagen. Välkommen att stanna upp och reflektera kring ett konstverk med vår konstpedagog.

21 sept kl 11

19 okt kl 17.30

30 nov kl 11

Kunskapskväll om Bohusläns hällristningar

Lars Strid, arkeolog på Vitlycke museum, ger en introduktion till bronsålderns bildvärld och diskuterar vad hällristningarna kan berätta om det samhälle som skapade dem.

12 okt kl 18

Utställningar

Vi som arbetar med våra kroppar

Två miljoner människor i Sverige har ett kroppsarbete. Sällan syns och hörs människor som arbetar med sina kroppar i medier, på museer och i våra offentliga rum. Det vill den här utställningen ändra på.

I utställningen möter vi 33 arbetare, med olika bakgrund, erfarenheter och ålder som berättar om sitt arbete. Berättelser om otrygga arbetsvillkor, bristande respekt och ohållbara strukturer. Men också om organisering, stolthet, arbetsgemenskap och känslan av att vara viktig för samhället. Utan kroppsarbetarna stannar Sverige.

Till 28 jan 2024

Visningar av *Vi som arbetar med våra kroppar*

19 okt kl 18 och 26 okt kl 13

Bohussalong 2023

Konstnärer verksamma i Bohuslän är välkomna att lämna in verk till årets jurybedömda Bohussalong. Lägsta ålder för att delta är 16 år och årets jury består av konstnären Christina Skårud. Bohussalongen är ett samarrangemang mellan Bohusläns museum och Uddevalla Konstförening.

För info om inlämning, se Bohusläns museums hemsida

Till 11 jan 2024

Vernissage 28 okt kl 13

Husen på Karingön

Utgiven av Karingö hembygdsförening

Boken beskriver alla 250 bostadshus och övriga byggnader på ön. Byggnaderna berättar om öns historia, om de som byggt och levt i huset från mitten av 1700-talet och fram till idag.

Boken är en uppdatering av den första upplagan som kom ut 1986.

Många husägare har varit engagerade i arbetet med boken.

Gärdet – en gård i Västra Frölunda

Utgiven av Västra Frölunda hembygdsförening

Skriften är en dokumentation av gården Gärdet i Fredagstomten med såväl färgfotografier som berättelser från tidigt 1960-tal, berättade av fotografen själv, Stig Johansson. Skriften innehåller även andra foton av Stig från Högen, över Björnekulla, Torp, Fiskebäck, Rud, Hagen samt hamninloppet till Göteborg.

Matarvets trådar: från antik fisksås till svenskt fredagsmys

Redaktörer Jenny Högström Berntson och Pernilla Schedin

I boken bjuds ett helt smörgåsbord av exempel. Alltifrån antikens mest omtalade fisksås, håvfisketraditioner i Tornedalen, grönt matarv, typiska svenska traditioner, trendande maträtter, levande grisar som matförråd på fartyg liksom medeltida maträtter. Allt skrivet av kunniga forskare och med ett rikt bildmaterial. Texterna avslutas ofta med ett tidstypiskt recept.

Boken belyser matens kulturarv utifrån varierande teman som täcker in olika tidsepoker och ämnen. Boken fångar upp frågor som kulturarv och hållbarhet, turism och identitet.

Lagerlöfs läsare

Av Jenny Bergenmar och Maria Karlsson

Selma Lagerlöf fick tusentals brev från allmänheten fram till sin död 1940.

I boken berättar litteraturvetarna Jenny Bergenmar och Maria Karlsson en läsarnas historia, men också en skrivandets.

Breven visar hur allmänhetens vardagliga skrivande kunde se ut, hur brevskrivarna framställde sig själva och vad en författarcelebritet som Selma Lagerlöf kunde betyda för vanliga människor i samtiden.

Promenerandets historia – från kungligt framträdande till folknöje

Av Kekke Stadin

Människor har gått i alla tider, men promenader har det inte varit fråga om. Att promenera var under århundraden en lyx förbehållen kungafamiljen och aristokratin.

Under 1800-talet spreds promenerandet i vidare kretsar. Vägarna i staden försågs med trottoarer och stadsparker anlades. Flanörerna gjorde entré på stadens gator.

Boken ger en exposé över promenadkulturens framväxt och utveckling i Stockholm samt en betraktelse över konsten att gå på rätt sätt i en stad med växtvärk och en stark vilja att vara modern.

NOTISER

Sveriges hembygdsförbund tog emot fana av kungen

I samband med det traditionsenliga nationaldagsfirandet på Skansen tog Sveriges hembygdsförbund emot en fana av kungen. Till skillnad från tidigare år ges i år fanor till ett urval av civilsamhällesorganisationer med stor bredd och spridning över landet. Ett syfte är att tydligt markera dessa organisationers viktiga roll i Sverige och för demokratin. Tidigare har fanorna delats ut till lokala och regionala föreningar och organisationer.

–Det är verkligen en stor ära att få ta emot fanan. –Vi ser det här som en bekräftelse av den viktiga roll som våra 2000 medlemsföreningar har i hela vårt avlånga land, inte minst som mötesplatser och skolor i demokrati, säger Anna-Karin Andersson, ordförande för Sveriges hembygdsförbund.

Källa Sveriges hembygdsförbund

Skeppskanon från havet utanför Marstrand kan vara Europas äldsta

En internationell forskargrupp ledd av marinarkologen Staffan von Arbin vid Göteborgs universitet har undersökt vad som kan vara Europas äldsta skeppskanon. Kanonen påträffades i havet utanför Mar-

strand och dateras till 1300-talet.

Den lilla trattformade mynningsladdade kopparkanonens tros komma från ett förlist skepp. Att forskarna bedömer att det rör sig om en skeppskanon, och inte en kanon som transporterats som last, beror på att den fortfarande hade delar av en laddning kvar i krutkammaren när den hittades. Kanonen var alltså laddad och redo att användas i strid när den hamnade på havsbotten.

–Tack vare de bevarade laddningsresterna har det varit möjligt att datera fyndet genom kol 14-metoden. Resultatet visar att Marstrandskanonen med stor sannolikhet härrör från 1300-talet vilket gör den till en av de absolut äldsta artilleripjäser som påträffats i Europa, säger Staffan von Arbin, marinarkolog vid Göteborgs universitet.

Forskarna har dokumenterat fyndet genom 3D-skanning, och de har också genomfört en kemisk analys av metallen som använts vid gjutningen av kanonen. Analysen visar att det rör sig om en kopparlegering innehållande omkring 14 procent bly och endast mindre mängder tenn.

Analysen indikerar också att kopparmalmen som brukats vid tillverkningen av kanonen är bruten i dagens Slovakien, medan blyet troligen kommer från England eller gränsområdet mellan Polen och Tjeckien.

Källa Göteborgs universitet

Skeppskanon i brons funnen utanför Marstrand.

Foto Bo Niklasson/Bohusläns museum
Ur Bohusläns museums samlingar

Residens för kulturmiljö inrättat i Västra Götaland

Yrkesverksamma inom kulturmiljövard i Västra Götaland kan söka residens för att till exempel fördjupa sig i en fråga, testa idéer, utveckla arbetsmetoder inom kulturmiljö. Prioriterade ämnesområden för residens är bland andra Kulturarv i en orolig tid och Klimat och kulturarv.

Källa Västra Götalandsregionen

Riksantikvarieämbetets och Kungliga Vitterhetsakademiens äldsta historia digitaliseras

Arkivhandlingar som speglar Riksantikvarieämbetets och Vitterhetsakademiens äldsta historia, från tidigt 1600-tal till sent 1800-tal, kommer att digitaliseras. Målet är att digitalt tillgängliggöra arkivhandlingar som bevaras i Riksantikvarieämbetets och Kungliga bibliotekets respektive arkiv och att parallellt genomföra vetenskapliga studier på detta material.

–Att göra materialet åtkomligt är viktigt eftersom samlingarna är mycket efterfrågade, men samtidigt sköra och bitvis svårhanterliga på grund av ålder och materiella egenskaper, säger Ola W Jensen, projektledare vid Riksantikvarieämbetet.

–I samlingarna hittar du allt från antikvariska fältanteckningar, kungliga brev till handlingar som speglar hur myndigheten organiserat, planerat och styrt sin verksamhet över tid, säger Jensen.

Kungliga bibliotekets material kommer att tillgängliggöras i Manuscripta, som är en nationell forskningsinfrastruktur för medeltida och tidigmoderna handskrifter i Sverige.

Källa Nättidningen svensk historia

K-samsök fyller 10 år

Tjänsten K-samsök gör det enklare för museer och andra kulturarvsin-

stitutioner att nå ut med sina samlingar till olika användare. Information om hundratals olika samlingar görs tillgänglig på ett gemensamt sätt. Detta innebär att användare inte behöver leta upp flera olika databaser för att få fram information om ett speciellt ämne, utan allt kan nås ett enda ställe.

All information som finns i K-samsök kan man titta på i söktjänsten Kringla, som är öppen och gratis för alla att använda.

Idag är 83 kulturarvsinstitutioner anslutna till K-samsök, däribland en lång rad statliga museer och läns museer. Riksantikvarieämbetet ansvarar för förvaltning och utveckling av tjänsten. Tillsammans bidrar alla aktörer i K-samsök till ett mer hållbart, bildat och kreativt samhälle.

Källa Riksantikvarieämbetet

Levande kulturarv – immateriellt kulturarv

Äggost, knäckebröd, snapsvisor och att bygga båtar i klinkteknik, detta är några exempel på immateriella kulturarv i Sveriges nationella förteckning över immateriella kulturarv. Det är sådant vi gör, alltså traditioner och kunskaper som förs vidare mellan människor. När du fikar eller spelar rollspel tar du del av det immateriella kulturarvet. Det kan alltså handla om högtider, muntligt berättande, hantverk, maträtter, musik, dans och umgängesformer.

När ett kulturarv finns med på den svenska förteckningen finns även möjlighet att nominera det till Unescokonventionens internationella listor. I Sverige är det Institutet för språk och folkminnen, Isof, som ansvarar för att samordna den nationella listan.

Nu kan du lämna ditt förslag till förteckningen! Sveriges nationella förteckning över immateriella

kulturarv är öppen för nya förslag, skicka in senast 31 oktober! Läs mer på levandekulturarv.se

Den nationella förteckningen är en del av Sveriges arbete med Unescos konvention om tryggnad av det immateriella kulturarvet,
Källa Levande kulturarv

Naturhistoriska riksmuseet stänger på grund av rasrisk

Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm stänger helt på grund av rasrisk i innertaket. Detta har varit känt ett tag, men i slutet av augusti rasade delar av innertaket in och museet stängdes.

Museets renoveringsbehov är akuta och enligt överintendenten Lisa Månsson behövs 27 ytterligare miljoner till nästa år.

Det är oklart när Naturhistoriska riksmuseet kan öppna igen. Regeringen har beslutat att museet får uppskov med hyran under tiden museet är stängt för reparation.

Källa Nättidningen svensk historia

Högsåsong på museerna

Det har varit en riktig museisommar i Sverige, med hela sju miljoner museibesök. En ny rapport från Riksförbundet Sveriges Museer visar på en nationell ökning på 8 % jämfört med tidigare år. Västra Götalands museer har ökat än mer, en ökning på 29 %.

Rapporten bygger på svar från 163 museer, som tillsammans har haft sju miljoner besök under perioden.

–Det här är verkligen ett styrkebesked! Museerna står stadiga som besöksmagneter och visar på sin viktiga roll i samhället, säger Gunnar Ardelius, generalsekreterare för Sveriges Museer.

–Det är högsåsong i museivärlden, men lågsåsong i kulturpolitiken, fortsätter Gunnar Ardelius, generalsekreterare för Sveriges Museer.
Källa Riksförbundet Sveriges museer

BOHUSARVET

Tidskrift för Bohusläns hembygdsförbund

Ansvarig utgivare

Mats Ekberg mats.ekberg@foretagsfin.se

Redaktör

Marika Russberg, 0522–65 65 14
marika.russberg@bohuslansmuseum.se

Grafisk form och layout

Harri Kantola

Redaktionsråd

Marika Russberg och Lars Rydbom

**Bohusläns
hembygdsförbund**

Bohusläns hembygdsförbund (Bhf)

Bhf är paraplyorganisation för drygt 100 kulturarvsföreningar i Bohuslän och fd Göteborgs och Bohus län. Föreningarna är hembygdsföreningar, gillen, kulturföreningar, släktforskarföreningar, båtöreningar m.fl. Föreningarna arbetar med att bevara, använda och utveckla vårt gemensamma kultur- och naturarv.

Vill du stödja Bhfs arbete?

Varmt välkommen som medlem!

Medlemskap

Bohusarvet utkommer med 4 nr/år
Prenumeration ingår i medlemskap i
Bohusläns hembygdsförbund 300 kr/år.

Plusgiro 523188-1 Bankgiro 303-8486
Skriv namn och adress,
eller ring eller maila, se nedan.

Kontakt

Box 403, 451 19 Uddevalla
bohuslanshembygdsforbund@
bohuslansmuseum.se
hembygd.se/bohuslan
Bohusläns hembygdsförbunds ordförande
Lars-Inge Stomberg, stomberglarsinge@
gmail.com / 0709-93 11 90
Kulturarvskonsulent Marika Russberg,
marika.russberg@bohuslansmuseum.se
/ 0702-38 99 80

Tryck
Risbergs Information & Media AB,
Uddevalla 2023

ISSN 1654-2274

*Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera
och förkorta insänt material.*

